

Woord vooraf

De missionaire christelijke geloofsgemeenschap staat opnieuw op de kaart. Een intensieve reeks van wekelijkse bezoeken aan tientallen protestantse gemeenten en rooms-katholieke parochies bevestigde mij het laatste jaar in die overtuiging. En na een uitgebreide ronde langs werkgemeenschappen en conferenties van predikanten, pastorale werkers en kerkelijke opbouwwerkers constateer ik tot mijn verrassing en vreugde, dat vragen betreffende missionaire communicatie ook onder mensen die geestelijk leiding geven aan geloofsgemeenschappen volop de aandacht hebben. In de volle breedte van de kerken, van 'licht' tot 'zwaar' en van 'vrijzinnig' tot 'orthodox' groeit de aandacht voor vragen als 'waartoe zijn wij kerk?', 'voor wie zijn wij kerk?' en 'waartoe heeft God ons geroepen?'. Dat geldt voor kerkgenootschappen in hun bezinning op landelijk niveau, maar het gaat vooral om een nieuw missionair bewustzijn op plaatselijk niveau. Opvallend is daarbij ook dat woorden als 'getuigen', 'evangeliseren' en zelfs 'zieltjes winnen' niet meer taboe zijn. Natuurlijk zijn er weerstanden en belemmeringen, maar er is ook een groeiend besef dat je om toekomst te hebben niet kunt blijven zitten waar je zit. Je moet er op uit. In elk geval zul je mensen eerst moeten bereiken om te kunnen laten zien wat je bezielt. Missionaire dynamiek heeft te maken met 'buiten de muren' gaan en over de omheiningen van je eigen gemeente of kerkelijke verband. Missionaire dynamiek heeft ook met creativiteit te maken. Met de bereidheid om je te laten inschakelen in het werk van de Geest van God.

Het boek dat je nu in handen hebt, biedt hiervoor een heldere handleiding. Een handleiding heb je nodig wanneer je iets gaat doen wat je nog niet eerder hebt gedaan. Om iets in elkaar te zetten of om te weten hoe je iets aan de praat krijgt. Soms ontbreken er een paar onderdelen en dan moet je terug naar waar je het gehaald hebt. Vaak is het gelukkig een kwestie van een-

voud. Dat is het prettigst. Een dergelijke handleiding helpt om het even later zonder handleiding te kunnen stellen...

Hebben christenen, zul je misschien vragen, een dergelijke eenvoudige en glasheldere handleiding nodig als het gaat om missionaire communicatie? Elke geloofsgemeenschap beschouwt zichzelf toch als missionair? We kunnen het toch intussen wel zonder handleiding? De deuren van de kerk staan immers iedere zondagmorgen open. De eredienst, de vieringen, de gespreks-groepen zijn openbaar. Alles wat vanuit christelijke inspiratie in gemeenten gebeurt, is ten diepste missionaire communicatie! Bovendien, zal iemand anders zeggen, ik wil helemaal geen handleiding. Ik wil mijn overtuiging niet opleggen aan een ander. Ik vraag me wel eens af ons christelijke geloof nog wel zeggingskracht heeft in de wereld die wij delen met mensen die allerhande religieuze overtuigingen hebben. Bovendien heb ik vragen en twijfels die bij dat geloof horen en deze komen vooral op in gesprekken met anderen.

De weerstanden tegen missionair gemeente, en vooral tegen de opdracht dat de hele gemeente missionair is, zijn groot. Toch is een handleiding juist dan nodig. Want toen we woorden als 'getuigen' en 'evangeliseren' een beetje kwijt waren in de kerken en de verlegenheid en de gêne groot waren, misten we ook een dimensie van het kerkzijn die er altijd toe heeft behoord. Uiteindelijk gaat het immers, wanneer we goed kijken naar de drijfveren van de getuigen van het eerste uur, om het 'winnen van mensen' voor het evangelie. Bij de getuigen van het eerste uur komt de motivatie om openlijk rekenschap te geven van de hoop die in hen is voort uit hun ervaring van de vergevende liefde van God. Tot hun diepe verwondering ontdekken zij dat God hen aanvaardt zoals zij zijn, maar dat God hen niet laat zoals zij zijn. Hun leven krijgt een andere oriëntatie. Het wordt gericht op de komst van het Rijk van God. Getuige zijn is naar bijbels inzicht dan ook een opdracht. Maar de getuige zelf ziet het als een voorrecht. Waar het hart vol van is... De getuigen van het eerste uur laten graag zien dat zij door Jezus Christus gegrepen zijn, dat zij zich door Hem aangesproken weten. Ze kunnen niet meer aan Hem voorbijgaan. Hij is voor hen het gelaat van God geworden. Er is een wind opgestoken die door hun leven is gaan waaien en ze zijn op een koers gezet, op weg

naar een toekomst die Hem toebehoort. Ze leven toe naar het koninkrijk dat is en komen zal, waar God zal zijn: alles in allen. In het gesprek *binnen* de gemeente en *binnen* de kerken zal het dan ook telkens opnieuw moeten gaan om deze diepere beweegredenen om te getuigen. Het gaat om de uitwisseling van ervaringen van God, leermomenten in de omgang met Jezus Christus en het elkaar laten delen in momenten van troost en nieuwe bezieling in het krachtenveld van de Geest.

Om een naar buiten gekeerde geloofsgemeenschap te zijn, moet de geloofsgemeenschap immers eerst een ingekeerde geloofsgemeenschap zijn, sterker nog: de wending naar binnen gaat gelijk op met de wending naar buiten. Dat besef is nu weer volop aanwezig. Geloofsverdieping door uitwisseling van ervaringen, door gesprek, samenzang, gebed, gemeenschappelijke dienstbaarheid, gaat gelijk op met geloofsverbreding. Met de wens om anderen, buurtgenoten en dorpsgenoten, maar ook familieleden, vrienden, vriendinnen, kennissen en collega's met het evangelie 'kennis te laten maken'. Van Huub Oosterhuis is de regel over Jezus: 'Ik beveel Hem bij je aan als een levende geliefde'.

Om die houding, dat verlangen en om de communicatie met anderen die daar het gevolg van is, zal het in de kerken opnieuw (!) en sterker dan voorheen moeten gaan. Daar biedt deze handleiding een goed doordachte, heldere hulp bij. De auteurs zijn te typeren als *mentoren*, die kerkmensen helpen de belemmeringen én de kansen te zien. Ze hanteren geen visioen van een ideale geloofsgemeenschap, maar het gaat hen om het helpen verkennen van de mogelijkheden om mensen in te wijden in een communicatieruimte in onze werkelijkheid, waar men de tegenwoordigheid van de levende Christus serieus neemt.

In het boek vallen termen als 'doelgroepen', 'geografische focus', 'netwerkfocust' en 'missionair traject'. Er ligt een groot accent op een methodische, bewuste manier van handelen. Het wordt echter nergens dwingend, omdat zowel de toon als de inhoud het scheppen van ruimte beogen. Opdat mensen de kerk zullen naderen... en de kerk zal zeggen: welkom, fijn dat je er bent. Meer nog, opdat mensen discipel worden van Jezus Christus!

Henk de Roest

Inleiding

1. Missionair is 'in'

Missionair is 'in'. Steeds meer gelovigen en kerkelijke gemeenten gaan nadenken over hun missionaire roeping. Je hoort vertellen over nieuwe initiatieven, over een nieuw elan. Dergelijke verhalen kunnen heel bemoedigend zijn, maar ze roepen misschien ook vragen op. Is het ook voor onze gemeente mogelijk om missionair aan de slag te gaan? Hebben wij de energie voor een nieuwe aanpak of zorgt terugloop ervoor dat zoiets niet realistisch is?

Als gemeente en als kerk kun je er niet om heen dat je een missionaire roeping hebt. Of het nu wel of niet 'in' is, het is de bestaansreden van de kerk! Zonder mensen die hun missionaire roeping serieus nemen, was de kerk niet ontstaan en zonder zulke mensen kan ze niet blijven bestaan. Om een voorbeeld te geven: in de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland staat het zo:

De gemeente is vanwege haar missionaire opdracht in heel haar bestaan gericht op getuigenis en dienst aan hen die het evangelie niet kennen of daarvan vervreemd zijn, opdat zij delen in het heil van Jezus Christus (artikel X, kerkorde PKN).

'In heel haar bestaan', daar gaat het om. Maar het zijn ook wel grote woorden. Hoe breng je zoiets in praktijk, waar begin je? Daarover gaat dit boek.

2. Hart voor de zaak

Laten we beginnen bij het begin. Missionair besef en missionair werk beginnen met hart hebben voor de zaak. Zonder hart voor de wereld, zonder hart voor de kerk en voor de Heer van de kerk gaat het niet. Zolang je geen hart hebt voor God en voor mensen, zul je niet in beweging komen om het evangelie te delen.

Het begint daarom met een verlangen. Een verlangen dat mensen werkelijke gemeenschap zullen ervaren. Een verlangen dat gebroken mensen heelheid vinden. Een verlangen dat mensen het doel van hun leven vinden in de relatie met God door Jezus Christus. Hart voor de zaak!

Toch is ons hart voor de zaak niet het echte begin van missionair werk. Want het heil van de wereld en van mensen is in de eerste plaats Gods zaak! God heeft hart voor zijn zaak. De echte basis van missionair werk ligt in de liefde van God. Hij wil dat ieder mens tot zijn bestemming komt in een leven met Hem.

Het is zeer belangrijk in het nadenken over onze missionaire roeping, dat we beseffen dat onze missie begint en begonnen is doordat God een missie heeft in deze wereld. Gods hart voor de zaak zet ons op het goede spoor: we mogen ons mee laten nemen in de beweging die Gods Geest maakt. Hij wint mensen in. Hij schenkt het geloof. Hij betreft mensen in de kring van gelovigen. Het wonderlijke is, dat God daarvoor mensen inschakelt. Hij wil daarvoor iedere gelovige gebruiken. Wij zijn als het ware zijn grondpersoneel. Dit geeft een grote verantwoordelijkheid. Maar het geeft vooral een enorme ontspanning. God staat garant voor zijn Koninkrijk.

Missionair actief zijn is dus: meegenomen worden in de beweging van Gods Geest. Dit besef is heel kernachtig verwoord in het volgende citaat, uit een anglicaans synoderapport:

It is not the Church of God that has a mission in the world, but the God of mission who has a Church in the world.¹

3. Van grote woorden naar kleine daden

Wat betekenen deze mooie, maar grote woorden voor ons gemeente zijn en christen zijn? Hoge doelen en grote idealen zijn gemakkelijk bedacht. Echter, het gaat om de missionaire daden. En die beginnen eigenlijk altijd klein. Er is iemand die zijn huis opent voor de ander. Er is iemand die de bijbel leest met een asielzoeker. Er is iemand die zijn vriend uitnodigt voor een dienst. Er is iemand die een missionaire cursus start. Er is iemand die in gaat op vragen van haar collega's over het geloof.

¹ *Mission-Shaped Church: Church planting and fresh Expressions of Church in a Changing Context*, Londen 2004, 85.

Missionair werk vanuit de gemeente begint als één of meer gemeenteleden een kleine stap zetten.

Op het eerste gezicht lijken die stappen niet veel te betekenen. Bij volharding blijkt echter dat na verloop van tijd die kleine daden niet tevergeefs zijn geweest. Ze kunnen er toe leiden dat de interesse gewekt wordt van een buitenstaander. Ze kunnen ertoe leiden dat iemand op adem komt. Ze kunnen er toe leiden dat iemand betrokken raakt op het evangelie van Jezus Christus. Als er begonnen wordt met kleine stappen in geloof en gehoorzaamheid, dan kan God dit zo zegenen dat er meer uit voortkomt dan je ooit gedacht had.

4. Voor wie is dit boek geschreven?

Dit boek is geschreven voor gewone gemeenten die, misschien aarzelend, op weg willen gaan om als gemeenschap gestalte te geven aan hun missionaire roeping. Het is bedoeld voor gewone gelovigen die, ondanks hun eigen beperkingen en vragen, zich geroepen weten om het heil van God dat ze in Jezus Christus gevonden hebben op de een of andere manier door te geven.

In dit boek richten we ons vooral op de gemeente als geheel, omdat getuigen, evenals geloven, uiteindelijk iets is dat je alleen samen kunt doen. We willen een handvat bieden aan kerkenraden, predikanten en (missionaire) werkgroepen die zich willen bezinnen op het missionaire beleid en werk in de gemeente. Veel zal daarom gaan over (missionaire) gemeenteopbouw.

5. Opbouw van het boek

In hoofdstuk 1 denken we eerst na over de missionaire roeping van de gemeente en maken we een korte verkenning van de kansen die onze tijd biedt. Hoofdstuk 2 gaat over de keuze van een doelgroep. Wie kun je en wil bereiken in je missionaire werk? Stap voor stap nemen we de lezer mee in het bezinningsproces om uit te komen bij het formuleren van een beleidsvisie en een 'projectplan'. In hoofdstuk 3 en 4 werken we de keuze voor twee verschillende doelgroepen uit. De ene doelgroep is de wijk waarin het kerkgebouw van de gemeente staat of een wijk waarin de gemeente aan het werk wil. Dit is de geografische

focus. De andere doelgroep wordt gevormd door de sociale netwerken die de gemeenteleden hebben. Op deze doelgroep richt de netwerkfocus zich. In hoofdstuk 5 wordt besproken hoe je missionaire activiteiten het best op elkaar kunt afstemmen. Want voor welke focus je ook kiest, er moet een samenhang zijn. We bevelen daarom een missionair traject aan. Aangezien in zowel de geografische focus als de netwerkfocus veel dezelfde ideeën en werkvormen kunnen worden gebruikt in een missionair traject, wijden we hier een apart hoofdstuk aan: hoofdstuk 6. Dit hoofdstuk biedt dus een praktische uitwerking voor een mogelijk missionair traject. Het laatste hoofdstuk, hoofdstuk 7, gaat over randvoorwaarden voor het missionaire werk, zoals een goed vrijwilligersbeleid en toerusting van gemeenteleden. Achter in het boek vind je een lijst met verwijzingen naar literatuur en websites.

6. Aan de slag: realistisch maar hoopvol

Missionair werk in Nederland valt niet altijd mee. Soms (of vaak?) is missionair werk ploeteren en ploegen. We moeten daarom realistisch aan de slag gaan. De kerk in Nederland heeft te maken met een enorme kerkverlating en het Sociaal en Cultureel Planbureau rekent ons voor dat de secularisatie de komende jaren nog verder zal gaan. Er wordt voor 2020 een halvering verwacht van de (gevestigde) kerken in Nederland. Als we nadenken over missionair werk moeten we hier onze ogen niet voor sluiten, maar we hoeven zeker niet somber te zijn. We mogen eerder hoopvol zijn en vol verwachting. Er zijn in onze tijd nieuwe kansen en mogelijkheden. De mogelijkheden verschillen per situatie en per gemeente. (Daar is in dit boek rekening mee gehouden.) Wat vooral hoopvol stemt, is de onuitputtelijke creativiteit van Gods Geest in het aanspreken van mensen.

De ervaring leert dat gemeenten die missionair aan het werk gaan, er niet minder van worden. Vaak merk je dat het ervoor zorgt dat er in de gemeente gesprekken op gang komen over de meest wezenlijke onderwerpen. Een missionair elan brengt soms een groei naar meer onderlinge gemeenschap teweeg. Mensen die (opnieuw) gaan geloven brengen een nieuw enthousiasme mee.

Kortom: als we ons gaan bezinnen op missionair gemeente zijn,

dan moeten we realistisch maar hoopvol aan de slag gaan. We hopen dat dit boek daarbij als leidraad een dienst kan bewijzen.

Kenia, Jurjen de Groot
Gouda, Niels de Jong
Utrecht, Arjan Markus